

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU15

Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ny lag och lagändring. Förslagen skapar ett särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet för att elnätsföretag ska göra kapacitetshöjande investeringar i elnäten. Den nya lagen och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2021.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns tre reservationer (SD, V) och två särskilda yttranden (SD, V).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:94 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet.

Fyra yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet	6
Reservationer	10
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD, V).....	10
2. Uppföljning och utvärdering, punkt 2 (SD).....	10
3. Övrigt om förslag för ökade nätinvesteringar, punkt 3 (V)	11
Särskilda yttranden	13
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD).....	13
2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V).....	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
Följdmotionerna	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet,
2. lag om ändring i ellagen (1997:857).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:94 punkterna 1 och 2 samt avslår motionerna

2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1 och

2020/21:3881 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD, V)

2. Uppföljning och utvärdering

Riksdagen avslår motion

2020/21:3881 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 2 (SD) – villkorad

3. Övrigt om förslag för ökade nätinvesteringar

Riksdagen avslår motion

2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 3 (V)

Stockholm den 15 april 2021

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjalmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjalmered (M), Anna-Caren Säterberg (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Lotta Olsson (M), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Joar Forssell (L), Eric Palmqvist (SD), Per Schöldberg (C), Amanda Palmstierna (MP) och Solange Olame Bayibsa (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2020/21:94 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet. Fyra yrkanden i följdmotioner har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen bygger på proposition 2020/21:12 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet som lämnades till riksdagen hösten 2020 och som sedan drogs tillbaka av regeringen. Inför utskottets behandling av den sistnämnda propositionen informerade statsrådet Anders Ygeman, Infrastrukturdepartementet, generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe, Affärsverket svenska kraftnät samt generaldirektör Anne Vadasz Nilsson och ställföreträdande generaldirektör Tony Rosten, Energimarknadsinspektionen, utskottet om ärendet. Informationen gavs den 1 oktober 2020.

I bilaga 1 finns en förteckning över behandlade förslag och i bilaga 2 finns regeringens lagförslag.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 5 december 2019 propositionen Underskott i förhållande till elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2012–2015 (prop. 2019/20:53). I denna proposition föreslog regeringen att ett nätföretag inte ska kunna tillgodoräknas flera tillsynsperioders underskott när de nya bestämmelserna i ellagen (1997:857) om underskott i förhållande till intäktsramen tillämpas för första gången efter utgången av tillsynsperioden 2016–2019. Regeringen angav i propositionen att den avsåg att återkomma med ett författningsförslag som ger ett särskilt investeringsutrymme till elnätföretag som har outnyttjade underskott.

Riksdagen antog regeringens förslag den 19 februari 2020 (bet. 2019/20:NU9, rskr. 2019/20:167). Lagändringen trädde i kraft den 1 april 2020. Riksdagen uppmanade samtidigt regeringen att återkomma med det aviserade författningsförslaget senast i september 2020.

Frågan om en särskild ordning för att hantera underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 behandlas i en promemoria som togs fram inom Regeringskansliet. Promemorian remissbehandlades och en lagrådsremiss beslutades av regeringen i augusti 2020. Lagrådet hade inga synpunkter på förslagen. Därefter beslutade regeringen i september 2020 propositionen Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet (prop. 2020/21:12). Regeringen återkallade dock denna proposition från riksdagen den 14 oktober 2020 (skr. 2020/21:40).

För att se över vilka ytterligare krav som bör ställas för att reglerna om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska uppfylla syftet att

skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnäten togs ytterligare en promemoria fram inom Regeringskansliet. Förslagen i denna promemoria utgår från förslagen i den återkallade propositionen och har remissbehandlats. I februari 2021 lämnades en lagrådsremiss till Lagrådet som inte hade några synpunkter på förslagen.

Mot denna bakgrund lämnade regeringen i mars 2021 propositionen Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nät-kapacitet (prop. 2020/21:94) till riksdagen. De nämnda promemoriorna finns som bilagor i propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet som syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i nätet. Förslagen i propositionen innefattar även vissa ändringar i ellagen (1997:857). Den nya lagen omfattar nätföretag som har ett s.k. utnyttjat underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 och innebär att Energimarknadsinspektionen får besluta att ett sådant företag har ett särskilt investeringsutrymme. Det föreslås även att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om skyldighet för elnätsföretag att i en särskild ordning redovisa vilka investeringar som genomförs i en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme.

Lagen och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2021.

Utskottets överväganden

Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar den nya lag och lagändringen som regeringen föreslår. Förslagen skapar ett särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet för att elnätsföretag ska göra kapacitetshöjande investeringar i elnäten. Den nya lagen och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2021.

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservation 1 (SD, V), 2 (SD) och 3 (V) samt särskilt yttrande 1 (SD) och 2 (V).

Propositionen

I propositionen föreslås en ny lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet som syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i nätet. Lagen omfattar nätföretag som har ett s.k. outnyttjat underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 och innebär att Energimarknadsinspektionen får besluta att ett sådant företag har ett särskilt investeringsutrymme. Det föreslås även att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om skyldighet för elnätsföretag att i en särskild ordning redovisa vilka investeringar som genomförs i en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme.

I propositionen anges att förslaget syftar till att dels göra det möjligt för elnätsföretag med s.k. outnyttjade underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2012–2015 att utnyttja underskotten, dels skapa ytterligare drivkrafter för investeringar i elnäten. Ett nätföretag som har ett outnyttjat underskott ska enligt förslaget kunna ansöka om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. Ansökan ska lämnas in till Energimarknadsinspektionen före tillsynsperiodens slut och avse den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram (s.k. redovisningsenhet). Av 8 § i den föreslagna lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsföretag framgår hur investeringsbeloppet ska beräknas, vilket bl.a. innebär att beloppet ska rymmas inom det särskilda investeringsutrymmet och svara mot investeringar som nätföretaget har gjort i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

Enligt propositionen ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om skyldighet för nätkoncessionshavare att i en särskild ordning redovisa vilka investeringar som genomförs i en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme. Regeringen anger också att det

är av särskild vikt att investeringar görs i områden som hittills varit eftersatta och där det finns, eller inom en snar framtid kommer att finnas, behov av att öka kapaciteten eller förebygga kapacitetsbrist för att på så sätt öka kundnyttan. Av propositionen framgår vidare att regeringen kommer att ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att följa upp investeringarna och rapportera resultatet. Uppföljningens ändamål är enligt propositionen att ge regeringen och riksdagen en bild av vilka investeringar som möjliggjorts av det särskilda investeringsutrymmet. Regeringen anför att uppföljningen bör vara skild från den granskning som Energimarknadsinspektionen gör inom ramen för intäktsregleringen enligt 5 kap. ellagen och att utgångspunkten är att en uppföljning bör göras vart tredje år under den tid som regleringen tillämpas.

Den nya lagen och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juni 2021.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3881 anför Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) att de i grunden är positiva till förslag som avser att införa ett särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet. Motionärerna anser dock att utformningen av regeringens förslag inte skapar tillräckliga drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnäten. Enligt yrkande 1 bör riksdagen därför avslå regeringens proposition. Om riksdagen ändå skulle bifalla propositionen menar motionärerna enligt yrkande 2 att riksdagen i ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att efter den första tillsynsperioden utvärdera regeringens förslag när det gäller huruvida medlen verkligen gick till det som var syftet.

I kommittémotion 2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V) anförts att det är otydligt vilka investeringar som propositionens förslag skulle gynna och som inte kan göras inom ramen för nuvarande intäktsreglering. Konsekvenserna för elnätskunderna riskerar därmed att bli ännu högre nätavgifter. I yrkande 1 föreslås därför att riksdagen avslår regeringens proposition. Av motionen framgår att en rimlig slutsats av regeringen borde ha varit att återreglera elnätsmarknaden i kombination med att omarbota grunderna för hur vinstutrymmet för elnätsverksamhet beräknas. Nuvarande intäkter har till stor del gått till vinstutbetalningar till de stora elnätsbolagen i stället för till kapacitetsökning av elnäten, skriver motionärerna. Enligt yrkande 2 bör riksdagen därför uppmana regeringen att återkomma med förslag på åtgärder som säkerställer nödvändiga nätinvesteringar som motsvarar samhällets krav utan att nätkunderna drabbas oproportionerligt.

Vissa kompletterande uppgifter

I 5 kap. ellagen finns bestämmelser om intäktsram för nätverksamhet. Bestämmelserna innebär att nätmyndigheten (Energimarknadsinspektionen) ska göra en förhandsprövning av elnätsföretagens intäkter från nätverksamheten. Förhandsprövningen innebär att de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare

(ett nätföretag) högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod ska rymmas inom en intäktsram. Intäkterna består främst av nätavgifter. Tillsynsperioden är normalt fyra år.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker

- Regeringens lagförslag
- Uppföljning och utvärdering
- Övrigt om förslag för ökade nätinvesteringar.

Regeringens lagförslag

Sverige behöver ett robust elsystem som klarar att leverera el till rimliga priser och ger svenska företag förutsättningar att växa. Samhälls- och teknikutvecklingen medför dock en ständigt ökad efterfrågan på el vilket ställer nya krav på både elproduktionen och elnäten. Kapacitetshöjande investeringar i elnäten är därför nödvändiga för att bl.a. kunna möta behovet av framtida effekthöjningar. I propositionen föreslås nya regler om att införa ett s.k. särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet. Syftet med förslaget är att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnäten. Regeringen anför i propositionen att det är motiverat att under en begränsad tid skapa ytterligare incitament att investera i nya ledningar och ny teknik för att kunna öka effekten i elnäten. Utskottet instämmer i detta och tillstyrker härmed propositionen. Motionerna 2020/21:3880 (V) yrkande 1 och 2020/21:3881 (SD) yrkande 1 om att riksdagen bör avslå propositionen avstyrks således.

Uppföljning och utvärdering

I motion 2020/21:3881 (SD) yrkande 2 anför att om riksdagen skulle bifalla regeringens proposition så bör riksdagen tillkännage att de nya reglerna ska utvärderas efter den första tillsynsperioden. Som framgår av det föregående finns det olika uppfattningar i utskottet om huruvida riksdagen bör bifalla regeringens proposition. Oaktat detta kan utskottet konstatera att propositionen innefattar bestämmelser om att de nya reglerna ska följas upp och utvärderas. Av den nya föreslagna lagen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för nätkoncessionshavare att i en särskild ordning redovisa vilka investeringar som genomförts. Utskottet noterar även att regeringen i propositionen anför att den har för avsikt att ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att följa investeringarna och rapportera resultatet. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att det tydligt framgår av propositionen att en första uppföljning av de nya reglerna bör ske redan 2022 samt därefter vart tredje år.

Utskottet avser att noga följa om de nya reglerna får avsedd effekt. Utskottet ser därmed ingen anledning att förorda ett tillkännagivande i linje med det som anförs i den nämnda motionen, som därmed avstyrks.

Övrigt om förslag för ökade nätinvesteringar

I motion 2020/21:3880 (V) anförs i yrkande 2 att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som säkerställer nödvändiga nätinvesteringar som motsvarar samhällskraven utan att nätkunderna drabbas oproportionerligt. Utskottet vill åter framhålla att det finns åsiktsskillnader mellan företrädarna för de olika partierna i utskottet dels när det gäller huruvida utskottet bör tillstyrka propositionen, dels om nödvändigheten av ett riksdagsuttalande om att de nya reglerna ska utvärderas. Utskottet avser dock inte att förorda att riksdagen ställer sig bakom en sådan begäran som framförs i den nämnda motionen. Utskottet vill i stället åter framhålla att de nya reglerna kommer att följas upp och utvärderas samt att utskottet avser att följa utvecklingen av nätinvesteringarnas omfattning framöver. Det nämnda motionsyrkandet avstyrks härmed.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD, V)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1 och

2020/21:3881 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår proposition 2020/21:94 punkterna 1 och 2.

Ställningstagande

Hösten 2020 lämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag som angavs öka drivkrafterna för elnätsföretag att investera i elnäten. Efter kritik från bl.a. våra respektive partier drog regeringen dock tillbaka propositionen. Regeringen har nu återkommit till riksdagen med ett omarbetat förslag som anges leda till att elnätsföretag i ökad omfattning kommer att göra kapacitetshöjande investeringar i sina elnät. Dessvärre kan ingen av oss se hur detta omarbetade förslag skulle kunna få de avsedda effekterna. Vi förordar därför att riksdagen avslår regeringens proposition.

2. Uppföljning och utvärdering, punkt 2 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

– Vid avslag på reservation 1 –

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3881 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Som vi i det föregående har framhållit menar vi att regeringens proposition inte är utformad så att det avsedda syftet kan uppnås och att riksdagen därmed bör avslå propositionen. Om riksdagen inte skulle hörsamma vår uppfattning menar vi att det är av yttersta vikt att de nya reglerna följs upp och utvärderas. Vi noterar att regler om uppföljning finns med i den aktuella propositionen. För att regeringen inte ska kunna kringgå att en noggrann utvärdering och uppföljning ska göras och även delges riksdagen menar vi att riksdagen bör uttala sig om saken. Riksdagen bör därför tydliggöra att de nya reglerna ska utvärderas efter den första tillsynsperioden med utgångspunkt i vilka särskilda drivkrafter som skapats för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnäten. Regeringen ska därefter återkomma till riksdagen med resultaten av utvärderingen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Övrigt om förslag för ökade nätinvesteringar, punkt 3 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Elnäten har en fundamental funktion i det svenska samhället och är helt avgörande för att samhället ska fungera. Eftersom elnäten länkar produktion och användning av el kommer den framtida produktionsmixen och den framtida användningen att påverka utvecklingen av elnäten. Eldistributionen behöver därmed ses som en del av samhällets infrastruktur, som vi gemensamt bygger upp utifrån samhälleliga mål, som annan infrastruktur i form av exempelvis vägar och järnvägar.

På den svenska elmarknaden är det upp till den enskilda konsumenten att välja elleverantör. Det finns omkring 180 aktiva elhandelsbolag och tusentals olika elavtal att välja bland. När det gäller själva nätet är konsumenterna dock hänvisad till det företag som råkar vara nätägare just där elkonsumenterna sker. Det är inte möjligt att byta nätleverantör hur höga priserna än blir, eftersom det knappast lönar sig att bygga fler ledningar till samma fastighet.

Under en längre tid har nätbolagen tagit ut allt högre elnätavgifter av konsumenterna. Regeringen har enligt min mening inte presenterat någon hållbar helhetslösning på de stigande avgifterna utan låter marknaden till stor

del sköta saken själv. För mig är det uppenbart att detta inte fungerar och jag menar att det krävs ett större politiskt ansvar för att motverka orimliga prishöjningar för konsumenterna. Den nuvarande lagstiftningen som reglerar nätbolagens intäktsramar är alltför godtycklig och regeringens proposition om ökat investeringsutrymme för elnätsföretagen kommer tyvärr inte att råda bot på detta. Tvärtom kommer de nya reglerna, precis som jag framhållit i det föregående, endast att leda till ytterligare höjda nätavgifter för hushållen och att intäkterna, liksom tidigare, till stor del kommer att gå till vinstutbetalningar till bolagsägarna i stället för till kapacitetsökning i elnäten. Min slutsats är att elmarknaden bör återregleras i kombination med att reglerna för beräkningen av vinstutrymme för elnätsverksamhet omarbetas.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder som säkerställer nödvändiga nätinvesteringar som motsvarar samhällskraven utan att nätkunderna drabbas oproportionerligt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Tobias Andersson (SD) och Eric Palmqvist (SD) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen bör avslå regeringens proposition. I detta särskilda yttrande vill vi klargöra varför vi kommit till denna slutsats.

Vi är i grunden positiva till förslag som syftar till att skapa ökade drivkrafter för nätföretagen att göra investeringar i elnäten. Men trots att regeringen i propositionen anför att förslaget syftar till att skapa sådana drivkrafter är det enligt vår mening inte utformat på ett sådant sätt att detta syfte uppfylls. Den proposition som nu läggs fram av regeringen liknar den som regeringen hösten 2020 drog tillbaka från riksdagen. Vi kan konstatera att de remissinstanser som framförde kritik mot den proposition som i höstas drogs tillbaka är kritiska även till den omarbetade propositionen. Det nya förslaget innebär att både kapitalbaskravet och kravet på egenfinansiering skärps. Samtidigt kvarstår det faktum att många nätföretag redan i dag uppfyller kriterierna för att kunna ta del av det s.k. särskilda investeringsutrymmet och där investeringen inte heller behöver syfta till att öka kapaciteten i nätet. Vi ser därför ingen mening med att ställa oss bakom regeringens proposition. Vi är i stället måna om att vettigt utformade förslag presenteras för riksdagen som på riktigt kan skapa drivkrafter för ökade nätinvesteringar och därmed bidra till att förbättra vardagen och förutsättningarna för svenska hushåll och företag.

2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Jag har i det föregående förordat att riksdagen bör avslå regeringens proposition. I detta särskilda yttrande vill jag klargöra varför jag kommit till denna slutsats.

Under en längre tid har elnätsbolagen tagit ut allt högre nätavgifter av konsumenterna. Regeringen har dessvärre inte presenterat något hållbart helhets svar på de stigande avgifterna utan låter marknaden till stor del sköta saken själv. För mig är det uppenbart att detta inte fungerar och jag menar att det krävs ett större politiskt ansvar för att motverka orimliga prishöjningar för konsumenterna. Den nuvarande lagstiftningen som reglerar intäktsramarna är alltför godtycklig och regeringens proposition om ökat investeringsutrymme för elnätsföretagen kommer tyvärr att ge bolagen ett ännu större utrymme att höja avgifterna för hushållen. I propositionen gör regeringen bedömningen att elnätsföretagen kommer att kunna ta ut ytterligare 28 miljarder kronor från nätkunderna för att täcka investeringar i elnäten jämfört med de nuvarande

intäktsramarna. Tyvärr ställs i propositionen inte några större krav på att nätbolagen ska investera i elnäten. I stället för sänkta kostnader för kunderna och ökad nätkapacitet kommer förslaget alltså att leda till ökade kostnader för kunderna utan att förslaget säkerställer att målet med utbyggd kapacitet uppnås. Eftersom kraven på investeringar är så låga kommer de ökade intäkterna dessutom, liksom tidigare, till stor del att gå till vinstutbetalningar till bolagsägarna i stället för till kapacitetsökande investeringar i elnäten.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:94 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).

Följdmotionerna

2020/21:3880 av Birger Lahti m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2020/21:94 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som säkerställer nödvändiga nätinvesteringar som motsvarar samhällskraven utan att nätkunderna drabbas oproportionerligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3881 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår proposition 2020/21:94 Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslaget ska utvärderas efter den första tillsynsperioden utifrån vilka särskilda drivkrafter som tillskapades för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i nätet och om att regeringen ska återkomma med denna utvärdering till riksdagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Denna lag syftar till att skapa särskilda drivkrafter för elnätsföretag att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Lagen ska tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027.

Ordförklaringar

2 § I denna lag avses med redovisningsenhet den nätverksamhet som omfattas av en viss intäktsram.

Övriga ord och uttryck som används i lagen har samma innebörd som i ellagen (1997:857).

Särskilt investeringsutrymme

3 § Nätmyndigheten ska efter ansökan av nätkoncessionshavaren besluta om ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet och tillsynsperiod, om

1. intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 har ökats med tillämpning av 5 kap. 20 § ellagen (1997:857) i dess lydelse före den 1 januari 2019 eller nätkoncessionshavaren fått uppbära ett sådant belopp som avses i 5 kap. 29 § ellagen under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut av nätmyndigheten, och

2. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätmyndigheten kan ha beslutat enligt 5 kap. 29 § ellagen.

4 § En ansökan om särskilt investeringsutrymme ska ges in till nätmyndigheten före utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

Om det hos nätmyndigheten eller allmän förvaltningsdomstol pågår en prövning i fråga om tillämpningen av 5 kap. 29 § ellagen (1997:857) när det gäller ett underskott i förhållande till intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019 får en ansökan, som gäller särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023, inte prövas i sak innan ärendet eller målet har avgjorts och avgörandet har fått laga kraft.

5 § Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 ska motsvara intäktsramen för tillsynsperioden 2016–2019, i förekommande fall med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren fått upp-

bära under tillsynsperioden 2016–2019 enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), med avdrag för

1. nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten under tillsynsperioden 2016–2019, inbegripet belopp som inte ska anses vara intäkter från nätverksamheten enligt 5 kap. 29 § andra stycket ellagen, och

2. belopp som nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden 2020–2023 får uppbära från nätverksamheten enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen.

Det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2024–2027 ska motsvara det särskilda investeringsutrymmet för tillsynsperioden 2020–2023 med avdrag för investeringsbelopp som har ökat intäktsramen för den tillsynsperioden enligt 6 §.

Ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp

6 § Om en nätkoncessionshavare har ett särskilt investeringsutrymme för en redovisningsenhet, ska nätmyndigheten vid omprövning enligt 5 kap. 22 § ellagen (1997:857) öka intäktsramen med ett särskilt belopp (investeringsbelopp) för tillsynsperioden efter ansökan av nätkoncessionshavaren.

Ökningen får inte överstiga vare sig

1. det särskilda investeringsutrymmet för den tillsynsperiod som omprövningen avser, eller

2. nätkoncessionshavarens investeringar i redovisningsenheten under tillsynsperioden.

7 § En ansökan om ökning av intäktsramen enligt 6 § ska ges in till nätmyndigheten inom tre månader efter utgången av den tillsynsperiod som ansökan avser.

8 § En nätkoncessionshavares samlade investeringsbelopp ska beräknas så att beloppen motsvarar 65 procent av nätkoncessionshavarens investeringar under en tillsynsperiod i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

1. fyra procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas, och

2. anslutningsavgifter enligt 4 kap. 9 a och 9 b §§ ellagen (1997:857).

Om en nätkoncessionshavare har fler än en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme, ska investeringsbeloppen fördelas mellan redovisningsenheterna på det sätt som nätkoncessionshavaren anger, i den utsträckning en sådan fördelning är förenlig med 6 § andra stycket.

Underskott för tillsynsperioden 2020–2023

9 § Om de samlade intäkterna från en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme under tillsynsperioden 2020–2023 har varit mindre än intäktsramen med tillägg av det belopp som nätkoncessionshavaren kan ha fått uppbära under tillsynsperioden enligt ett beslut enligt 5 kap. 29 § ellagen (1997:857), ska nätmyndigheten besluta att intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027 ska ökas med ett belopp som motsvarar underskottet.

Överlåtelse av nätkoncession

10 § Om en nätkoncessionshavare överläter en redovisningsenhet, ska

1. det särskilda investeringsutrymme som gäller för enheten fortsätta att gälla efter överlåtelsen, och
2. den nya nätkoncessionshavaren även i övrigt träda i överlåtarens ställe vid tillämpningen av denna lag.

Särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 efter överlåtelse eller gränsändring

11 § Nätmyndigheten ska efter en ansökan enligt 4 § besluta om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet, trots att förutsättningar inte finns enligt 3 §, om

1. redovisningsenhetens kapitalbas under tillsynsperioden 2020–2023 har ökat genom ett förvärv av en nätkoncession eller en ändring av gränserna för en nätkoncession för område, och
2. ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 har beslutats för den redovisningsenhet vars kapitalbas har minskats som en följd av förvärvet eller gränsändringen.

12 § När nätmyndigheten beslutar om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2024–2027 för en redovisningsenhet som berörs av ett beslut enligt 5 kap. 34 eller 36 § ellagen (1997:857) i fråga om fördelning av intäktsramen för tillsynsperioden 2020–2023 ska det särskilda investeringsutrymmet enligt 5 § andra stycket fördelas på samma sätt som intäktsramen.

Någon fördelning ska inte göras, om den del av kapitalbasen som överlåtit eller är hänförlig till gränsändringen har liten betydelse för intäktsramens storlek.

Bemyndiganden

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur ett särskilt investeringsutrymme och ett investeringsbelopp ska beräknas.

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för nätkoncessionshavare att i en särskild ordning redovisa vilka investeringar som genomförs i en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme.

Tillsyn

15 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska utöva tillsyn över att nätkoncessionshavare följer föreskrifter som har meddelats med stöd av 14 §.

16 § Den myndighet som avses i 15 § får besluta de förelägganden som behövs för att nätkoncessionshavare ska följa föreskrifter som har meddelats med stöd av 14 §.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Besluts giltighet

17 § Beslut enligt denna lag i frågor om särskilt investeringsutrymme eller ökning av intäktsramen gäller omedelbart.

Överklagande

18 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2021.

2 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att det i ellagen (1997:857) ska införas en ny paragraf, 5 kap. 29 a §, av följande lydelse.

5 kap.

29 a §

När det gäller en nätverksamhet som i fråga om tillsynsperioden 2020–2023 har ett särskilt investeringsutrymme enligt lagen (2021:000) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet, ska 29 § första stycket inte tillämpas i fråga om ett underskott i förhållande till intäktsramen för den tillsynsperioden och 29 § andra stycket inte tillämpas vid avstämning mot intäktsramen.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2021.